

TILL DIG SOM SKA UNDERVISA MED *GRAMMATIK – STEG FÖR STEG*

För göra det enkelt för dig att komma igång *med Grammatik – steg för steg* i din undervisning finns här

- en kort introduktion
- en beskrivning av det digitala läromedlet som ingår
- en utskrivbar version av det diagnostiska testet *Testa dig själv* (pdf)
- ett utskrivbart facit till *Testa dig själv* (pdf)
- kommentarer till testet

Introduktion

Grammatik – steg för steg är ett heltäckande grammatikläromedel för sfi och sva (grundläggande nivå) med övningar som kan användas för både självstudier och klassundervisning.

Läromedlet är inspirerat av processbarhetsteorin, PT, som utgår från att alla språkinlärare går igenom fem utvecklingsstadier i sin grammatikinlärning (se nästa sida) och dessutom i samma ordning. På den första nivån finns bara ord och fraser utan analyserad grammatik och på den femte och sista nivån processar inläraren meningar med bisatser.

En inlärare måste processa färdigt en nivå – vilket inte är detsamma som att alltid göra rätt – innan hen är redo att gå vidare till nästa. Detta innebär till exempel att det inte är någon mening med att öva på bisatser med satsadverbial när man inte har processat klart omvänd ordföljd. Jag brukar likna detta med att det är som att bygga ett hus; man bygger i en viss ordning och man kan inte hoppa över några delar. Denna liknelse har jag ofta använt mig av när ambitiösa elever har krävt genomgångar av grammatik som de inte är mogna för. Alla förstår att man inte kan börja med taket.

Övningar med moment som omfattas av processbarhetsteorin är nivåmarkerade från 2 med den lättaste grammatiken (nivå 1 saknar ju grammatik) till nivå 5 med den svåraste. De moment som inte ingår i teorin, till exempel partikelverb och komparation av adjektiv, har ingen nivåmarkering. Gemensamt för de flesta av dessa icke nivåmarkerade moment är att de handlar mer om ordkunskap än grammatik.

Av praktiska skäl är boken uppdelad i två delar: *Ord* som handlar om formlära och *Meningar* som handlar om satslära. Bägge dessa delar har sin egen progression, vilket

till exempel innebär att när man är klar med nivå 2 i *Ord* så kan man med fördel gå vidare till nivå 2 i *Meningar*.

Att markera nivå på övningarna är ju en viss förenkling, men kan ändå tjäna syftet att åskådliggöra svårighetsgraden för eleverna. Det kan göra det lättare för dem att förstå att exempelvis perfekt, ett sammansatt tempus, faktiskt är svårare än preteritum som är ett ”enkelt” tempus.

Min förhoppning är också att eleverna ska få en känsla för var i sitt språkbygge de befinner sig, vad de kan och vad som återstår, att det faktiskt finns ett ”slut”, och att man inte kan skynda på lärandet genom att hoppa över en nivå. På så vis hoppas jag också att fler elever ska hitta sin rätta nivå och därmed slippa känna sig misslyckade för att de inte klarar av grammatiken. Och för dig som lärare kan det kännas lugnande att veta att om eleverna inte hänger med i din grammatikundervisning så kan det helt enkelt bero på att du lagt dig på fel nivå.

Övningarnas upplägg går i stort ut på att eleverna får börja med att identifiera vad som är rätt respektive fel, därefter får de öva det aktuella momentet i flertalet varierade uppgifter och slutligen själva producera en egen kort text. I alla uppgifter övas grammatikmomenten i hela meningar så eleverna får se grammatiken i praktiken, så att säga. För att underlätta för självstudier finns det en kort instruktion med exempel till varje övning.

Ett stort tack vill jag passa på här att rikta till Gisela Håkansson, professor emerita i allmän språkvetenskap vid Lunds universitet, som tagit sig tid att besvara mina frågor om processbarhetsteorin och grammatikutveckling.

Processbarhetsteorins fem nivåer

5 Grammatik mellan satserna, negation i bisats, indirekt fråga: *när jag inte äter kakor, han frågar om du äter kakor.*

4 Grammatik i satsen: *kakan är god, nu åker jag, när jag äter en kaka*

3 Grammatik i frasen, sammansatta tempusen: *god kaka, nu jag äter, har ätit, ska äta*

2 Grammatik på orden, genus, singular och plural, enkla tempus: presens och preteritum: *en kaka, kakor, äter kaka*

1 Enstaka ord utan grammatisk information: *tack, hej, kaka*. Oanalyserade helfraser: *tack för maten, det var bra*

Litteraturtips

Bedömning av svenska som andraspråk, Anna Flyman Mattsson och Gisela Håkansson. Studentlitteratur (2021)

Language Processing and Second Language Development, Manfred Pienemann, John Benjamins (1998)

Second Language Acquisition: Theory, Applications and some Conjectures, Stephen D. Krashen. Cambridge University Press (2013)

Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle, Kenneth Hyldenstam och Inger Lindberg (red.) Studentlitteratur (2013)

Det digitala läromedlet

Till den tryckta boken hör ett digitalt läromedel som eleverna kan ha nytta av på många olika sätt. Där finns en interaktiv version av boken, inläst med autentiskt tal och textföljning. Eleverna kan alltså läsa texten på skärm samtidigt som de får den uppläst. De kan dessutom skriva sina svar direkt i den interaktiva boken, på svarslinjerna.

I det digitala läromedlet finns också ett stort antal interaktiva uppgifter som gör det möjligt för eleverna att träna mer på de olika grammatiska momenten. Uppgifterna är självvärdande, vilket gör att eleverna kan arbeta självständigt, och de kan som feedback höra en inläsning av de korrekta svaren.

Därutöver finns i det digitala läromedlet facit till bokens alla uppgifter, grammatikfördjupningar, listor över vanliga verb (i olika tempus), bisatsinledare och ett-ord samt satsscheman och en digital ordlista som förklarar de grammatiska termerna.

Eleverna når det digitala läromedlet via en unik inloggningskod som är tryckt på insidan av bokens omslag. Från det att koden har använts första gången kommer det digitala läromedlet att fungera i fyra år. Det går under denna tid att byta användare upp till 15 gånger.

På Studentlitteraturs webbplats finns instruktioner som visar hur eleverna aktiverar det digitala läromedlet: www.studentlitteratur.se/aktiveraprodukt

Det diagnostiska testet

Du hittar under rubriken *Extramaterial* på läromedlets webbsida (se studentlitteratur.se) också en utskrivbar version av det diagnostiska testet *Testa dig själv*, som eleverna har tillgång i digital form i det digitala läromedlet.

Där finns även ett utskrivbart facit till denna pappersversion av *Testa dig själv*.

Kommentarer till testet

Eleverna möter i inledningen av *Grammatik – steg för steg* en länk till en interaktiv version av det diagnostiska testet *Testa dig själv*. Det täcker i stort sett in all den grammatik som tas upp i läromedlet.

Syftet med testet är ju så klart att eleverna ska få en uppfattning om vad de redan kan och vad de behöver lära sig och öva mer på. När eleverna har gjort det digitala testet får de se en sammanställning över vilka moment de verkar behärska respektive behöver öva på, och när så behövs blir de länkade till lämpliga övningar i det digitala läromedlet.

Det är bara eleverna som ser sitt digitala testresultat. Du kan naturligtvis gå runt och be dem visa dig testresultatet, men ett alternativ är att du i stället låter dem göra testet på papper och samlar in dem.

Testet gör inga anspråk på att kunna placera eleverna på rätt utvecklingsnivå enligt processbarhetsteorin. Men tanken är att det kan hjälpa dig att bilda dig en ungefärlig uppfattning om vad dina elever kan och var i boken de kan börja.

Grammatikmomenten i självtestet

I självtestet finns det sammanlagt 56 uppgifter som testar eleverna på följande grammatiska moment. Sidhänvisningarna nedan går till en genomgång av respektive moment, och efter den genomgången följer övningar.

Uppgift 1–3 Stor/liten bokstav och punkt

Detta kan eleverna öva på i det digitala läromedlet, under rubriken *Grammatikfördjupningar*.

Uppgift 4–6 Speciella ord

Detta handlar om lite knepiga ord, bland annat *de/dem* och *dit/där*. Eleverna kan öva på dem i det digitala läromedlet, under rubriken *Grammatikfördjupningar*.

Uppgift 7–9 Substantiv

Sidan 13 i boken.

Uppgift 10–13 Pronomen

Sidan 31 i boken.

Uppgift 14–23 Verb

Sidan 43 i boken.

Uppgift 29–31 Prepositioner

Sidan 99 i boken.

Uppgift 32–34 Adjektiv

Sidan 106 i boken.

Uppgift 35 Adverb

Sidan 124 i boken.

Uppgift 36–38 Ordbildning

Sidan 129 i boken.

Uppgift 39–40 Rak ordföljd

Sidan 147 i boken.

Uppgift 41 Huvudsats med satsadverbial

Sidan 150 i boken.

Uppgift 42–44 Frågor med frågeord och ja- och nej-frågor

Sidan 153 och 155 i boken.

Uppgift 45–47 Omvänd ordföljd

Sidan 158 i boken.

Uppgift 48–50 Konjunktioner

Sidan 168 i boken.

Uppgift 51–56 Bisatser

Sidan 179 i boken.

Allra sist ...

En kollega till mig sa en gång att när hon ger sina elever grammatikuppgifter är det som att ge barn lördagsgodis – de blir jättegglada. Jag tänker att *Grammatik – steg för steg* ska vara din välfyllda godispåse som du kan glädja dina elever med.

Karin Elffors Skogkär